

FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİNİN İNCELENMESİ

Ayla GÜRDAL* - Ayşen BAKIOĞLU** - Aysun ÖZTUNA***

ÖZET

Enstitülere bağlı olarak yaptırılan tezlerin bir kısmı yurt dışında yapılmış çalışmaların Türkçe'ye uyarlanarak okullarımızda uygulanması şeklinde yapılmakta diğer bir kısmı ise hemen hemen birbirinin benzeri olmaktadır. Bu da ülkemiz açısından bilime bir katkının olmamasına yol açmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı olarak yapılan Fen Bilgisi Eğitimi ile ilgili tezlerin niteliğini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı olarak Fen Bilgisi eğitimi ve öğretimi konularında yapılmış lisansüstü tezler ele alınmıştır. İncelenen tezler konu, kaynak, yöntem, evrensel bilime katkısı, özgünlüğü, yöntem ve önerilerin uygulanabilirliği açılarından kategorilere ayrılarak incelenmiştir. Elde edilen veriler ışığında öneriler getirilmiş ve gelecekte yapılacak araştırmalara yol gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fen Bilgisi Eğitimi, lisansüstü tez.

ABSTRACT

One group of the thesis that had been done under the management of the institution that they were produced as the adaptation of the studies that had been done in foreign countries. Another group of the thesis are very alike to previous researches that leads to limited contribution to research in terms of the country.

The purpose of this study is to research the thesis which had been done in science education at Marmara University, Institution of Educational Science a group of post graduate thesis were examined for this purpose under some categories that subject, references, method, contribution to universal knowledge, originality, applicability of the recommendations. Some suggestions were produced under the light of the finding and new research areas were drawn attention.

Key Words: Science Education, Postgraduate Thesis.

GİRİŞ

Enstitülere bağlı olarak yapılan lisansüstü tezlerde en önemli kısım problemin belirlenmesidir. Problemin belirlenmesi bazen öğrenci, bazen danışman, bazen de öğrenci ve danışmanın birlikte karar vermesi ile yapılmaktadır. Tezin probleminde doktora tezlerinde orjinallik aranırken, yüksek lisans tezlerinde daha çok öğrencinin araştırma yapması, tez yazması, bilimsel çalışma yöntemini her konuya uygulayabilmeyi öğrenmesi amaçlanmaktadır. Öğrenciler tez aşamasına geldiklerinde zorlanmakta,

danışmana ulaşamadıkları zaman amatörce kararlar almakta ve çevrelerindeki diğer çalışmalardan etkilenmektedirler. Bu durumda da tezler birbirine çok benzemektedir. Tezlerin hazırlanması ve değerlendirmesi öğrenci ve danışmanın ortak sorumluluğu altındadır ve tezi değerlendiren tez izleme jürisi ile bağlı bulunan enstitünün tez yapımında izlediği politika da bunda etkili olmaktadır.

Tez öğrencisi tezin hazırlanmasının tüm aşamalarından sorumludur. Bu aşamalar kısaca;

* Prof. Dr., M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Fen Bilgisi Öğr. Anabilim Dalı

** Prof. Dr., M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

*** Arş. Gör., M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Fen Bilgisi Öğr. Anabilim Dalı

1. Tezin problem ve içeriği,
2. Organize edilmesi ve formatı,
3. Dilin yalın ve anlaşılır bir şekilde kullanılması,
4. Kullanılan kaynakların niteliği,
5. Yazısının kalitesi, şekiller ve tabloların açık ve anlaşılır oluşu,
6. Verilerin kalitesi, getirdiği kanıtların niteliği, sunduğu mantiki örgü,
7. Taslağın hazırlanmasında kullanılan entellektüel kaynakların alanındaki eserlerden oluşması olarak sıralanabilir (<http://www.fis.ncsu.edu>).

Tez inceleme komitesinin sorumluluğu ise aşağıdaki şekilde belirtilmektedir:

1. Tezin problemini ve yöntemini onaylamak,
2. Tezin organizasyon, içerik ve şekil özelliklerini onaylamak,
3. Taslak üzerinde yorum yapmak, datanın ve bulguların kalitesi, mantık örgüsü, dilsel ve referansa ilişkin kaliteyi irdelemek,
4. Tezin gereken şartları karşılayıp karşılamadığını ve geçmeye aday olup olmadığını belirlemek,
5. Öğrenci ile tezin basımı veya makale haline getirilmesi konusunda tartışmak, öğüt vermek.

Tezlerin problemi, yöntemi, araştırmanın aşamaları kadar yapılan çalışmanın yazımı, sunumu, tezin kolaylıkla anlaşılması, ilgili kişilere kaynak teşkil etmesi de önem taşımaktadır. Bu bağlamda tezlerin resmi ve fiziksel düzeninin de önemli olduğu düşünülmektedir. Resmi, fiziksel formatın içermesi gereken özellikler "özet, referanslar, dil kullanımı, kenar boşlukları, baskı kalitesi, sayfa numarası, ekler, bir çalışmanın kopyası olmadığına dair taahhüt yazısı, dipnotların ve grafiklerin düzeni, kağıt kalitesi, başlık sayfası" olarak belirtilmiştir. Bu belirtilen özelliklerin enstitülerin verdiği formata göre küçük değişikliklerle uygulanması gerekmektedir (<http://wildliye.wisc.edu/grad/guide>).

Tezlerin yapımında tez danışmanının ve enstitünün sorumluluğu; tez öğrencisinin ve komitenin ihtiyacı ve isteği doğrultusunda gerekenleri yerine getirmek, tezin son halini inceleyerek enstitünün istekleri doğrultusunda olduğunu teyit etmektir.

Doktora tezlerinde tez izleme komitesi ve danışman, tezi değerlendirme komitesinin bir parçası olmasına rağmen tezin hazırlanması tümüyle öğrenciye aittir. Genel düzenleme, alt başlıklar ve yöntem danışman ile öğrencinin birlikte belirlemesi gereken konulardır. Tez danışmanları öğrenciye danışma yapmaya başladığı ilk zamanlarda bu konu danışman ile öğrenci tarafından birlikte kararlaştırılmaktadır. Tez hazırlanmaya başladığında tez yazımında dikkat edilmesi gereken kurallar enstitü tarafından öğren-

ciye verilmelidir. Eğer tezdin makale, bildiri, kitap üretmek niyetinde olunursa hangi dergide yayınlanacağına ilişkin konu netleştirilerek orada yer alan çalışmaların model alınması gereklidir. Öğrencinin yapılmış örnek tezlere bakarak, temel bir algıya sahip olması, tezi organize etmesi ve çeşitli parçaları birbiriyle ilişkilendirmesi böylece mümkün olabilir (<http://www.fis.ncsu.edu>). Western Ontario Üniversitesi'nin tez rehberinde bir tezde bulunması gereken format şu şekilde belirtilmiştir:

1. Başlık sayfası
2. Sınav sertifikası
3. Özet ve anahtar kelimeler
4. İthaf (seçerek)
5. Teşekkür
6. İçindekiler sayfası
7. Tablolar listesi
8. Şekiller listesi
9. Ekler listesi
10. Kısaltma, sembol
11. Önsöz

Tezin ana gövdesi çeşitli bölümlere ayrılmakta ve aşağıda belirtilen kısımları içermektedir:

- Giriş
 - Literatür taraması
 - Araştırma bulguları ve yorumlanması
 - Sonuç ve öneriler
12. Kaynaklar
 13. Ekler
 14. Özgeçmiş (<http://www.uwo.ca/grad/thess/chap2.html>)

PROBLEM

Bu araştırmanın problem cümlesini "M.Ü. 'ne bağlı enstitülerde yapılan fen öğretimini konu alan tezlerin yapısal ve niteliksel özellikleri nelerdir?" sorusu oluşturmaktadır.

AMAÇ

Araştırmanın amacı, M.Ü. 'ne bağlı enstitülerde yapılan fen öğretimini konu alan tezlerin yapısal ve niteliksel özelliklerini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda ele alınan tezler araştırmacılar tarafından geliştirilen kriterler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

EVREN ve ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini M.Ü. Fen Bilimleri ve Eğitim Bilimleri Enstitülerine bağlı olarak "Fen Eğitim-Öğretimi"

Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

üzerinde yapılan tezler, örneklemini ise bu tezler içinden tesadüfi olarak seçilip incelenen 2'si doktora 34'ü yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 36 tez oluşturmaktadır. Tablo1'de incelenen tezlerin hangi bilim dallarına bağlı olarak yapıldıkları belirtilmiştir.

Tablo 1. Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımı

	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı	12	-	12
Fizik Öğretmenliği Bilim Dalı	12	-	12
Kimya Öğretmenliği Bilim Dalı	4	1	5
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	6	-	6
Eğitim Bilimleri Bölümü	-	1	1
Toplam	34	2	36

SINIRLILIKLAR

Araştırma M.Ü. Enstitülerine bağlı olarak yapılan "Fen Eğitim-Öğretimi" konusunda 1997- 2003 yılları arasında yapılan tezlerle ve araştırmacılar tarafından belirlenen inceleme kriterleri ile sınırlıdır.

YÖNTEM

1. Bu çalışmada araştırmacılar tarafından, tezlerin değerlendirilmesi için önemli olduğu düşünülen kriterler belirlenip sınıflandırılarak, bir tez değerlendirme formu oluşturulmuştur. Kriterler;
 - Danışmanın unvanı
 - Tezi yapanın cinsiyeti
 - Araştırma modelinin ve yönteminin sınıflandırılması
 - Denek sayısı ve örneklem grubunun özellikleri
 - Kaynak sayısı ve niteliği
 - Tartışma ilgili araştırmalarla desteklenip desteklenmemesi
 - Öneri içerip içermemesi ve önerilerin uygulanabilirliği
 - Özgünlüğü ve evrensel bilime katkıda bulunup bulunmaması
 - Tezden yayın yapma durumu olarak belirlenmiştir.
2. M.Ü. Fen Bilimleri ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı "Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Fizik Öğretmenliği Bilim Dalı ve

Kimya Öğretmenliği Bilim Dalı" na ait "Fen Bilgisi Eğitimi" ni konu alan lisansüstü tezlerden, tezi hazırlayan ve danışmanlığını yapan bireyler dikkate alınmaksızın tesadüfi olarak ele alınan 36 tez yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

3. Tezlerin incelenmesi sonucu gerek yapısal gerekse içerik bakımından elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

BULGULAR

Bulgular, araştırma sonunda elde edilen verilerin ilgili kriterlerin çeşitliliğine göre sınıflandırılmasıyla oluşturulmuştur.

Tablo 2. Tezi Yapan Bireylerin Cinsiyet Dağılımı

Kadın	Erkek	Toplam	
Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı	6	6	12
Fizik Öğretmenliği Bilim Dalı	7	5	12
Kimya Öğretmenliği Bilim Dalı	1	4	5
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	3	3	6
Eğitim Bilimleri Bölümü	-	1	1
Toplam	17	19	36

Tablo 2'de tezi yapan bireylerin bilim dallarına göre cinsiyet dağılımı görülmektedir. Buna göre incelenen tez çalışmalarını yapan öğrencilerin 17'sini kadın, 19'unu erkek bireyler oluşturmaktadır.

Tablo3. Danışmanların Unvan Dağılımı

	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Yrd. Doç. Dr.	Top
Fen Bilgisi Öğret. Bilim Dalı	7	3	2	12
Fizik Öğretmenliği Bilim Dalı	8	-	4	12
Kimya Öğretmenliği Bilim Dalı	3	-	2	5
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	6	-	-	6
Eğitim Bilimleri Bölümü	1	-	-	1
Toplam	25	3	8	36

Tablo 3'te görüldüğü gibi incelenen 36 tezin danışmanlarının 25'ini Prof. Dr., 3'ünü Doç. Dr., 8'ini ise Yrd. Doç. Dr. oluşturmaktadır.

Tablo 4. Araştırma Modellerinin Sınıflandırılması

Araştırmanın Modeli	Tez Sayısı	%
Deneme Modeli	25	69.4
Tarama Modeli	6	16.67
Deneme-Tarama Modeli	5	13.89
Toplam	36	100

Tablo 4'te de görüldüğü gibi tezlerde kullanılan araştırma modelinin % 69. 4'nü deneme modeli, % 16. 67'sini tarama modeli, % 13. 89'unu ise deneme-tarama modeli oluşturmaktadır. Karasar (1999) tarama modelini "genel tarama modelleri ve örnek olay tarama modelleri", deneme modelini ise "deneme öncesi modeller, gerçek deneme modelleri ve yarı deneme modelleri" olmak üzere türlerine ayırmıştır. Buna göre incelenen tezlerden tarama modelinde olanların tamamının genel tarama modelinde, deneme modelinde olanların tamamının ise gerçek deneme modelinin öntest-sontest kontrol gruplu model türünde olduğu görülmektedir. Deneme ve tarama modelinin birarada kullanılarak yapıldığı 5 tezde de yine aynı yol izlenmiş ve yukarıda sözü edilen türler kullanılmıştır. Bu durumda incelenen tezlerin çoğunluğunda araştırma modelini öntest-sontest kontrol gruplu deneme modelinin oluşturduğu söylenebilir.

Tablo 5. Araştırma Yöntemlerinin Sınıflandırılması

Araştırmanın Yöntemi	Tez Sayısı	%
Nitel	5	13.89
Nicel	25	69.4
Nitel + Nicel	6	16.67
Toplam	36	100

Tablo 5 incelendiğinde incelenen toplam 36 tezdten 25'inin nicel, 5'inin nitel, 6'sının ise nitel+nicel araştırma yöntemlerinden oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda tezler veri toplama araçlarının ve denek sayısının ilgili araştırma yöntemlerine uygunluğu açısından irdelendiğinde, hatalı olarak nicel araştırmaların bazılarında denek sayısının azlığı, nitel çalışmalarda ise araştırmanın yöntemi ile model arasındaki kargaşa göze çarpmaktadır.

Örneklem Grubunun Özellikleri: Bu kısım incelenen tezlerin "evren ve örneklem" başlığı altında belirtilen bilgiler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Tablo 6. Örneklem Grubunun Dağılımı

Örneklem Grubunun Özellikleri	Tez Sayısı	%
Devlet Okulu Öğrencileri	21	58.33
Özel Okul Öğrencileri	6	16.67
Devlet+Özel Okul Öğrencileri	3	8.33
Öğretmen Adayları	2	5.56
Öğretmenler	2	5.56
Öğrenci+Öğrenci Velileri	1	2.78
Öğrenci+Öğretmen+Yöneticiler	1	2.78
Toplam	36	100

Tablo 6'da örneklem grubunun dağılımı görülmektedir. Buna göre incelenen tezlerin %58.33'ünü devlet okullarında okuyan öğrenciler, %16.67'sini özel okul öğrencileri oluşturmaktadır. %8.33'ünde ise çalışma hem devlet hem özel okul öğrencilerine uygulanmış ve sonuçları sosyo-ekonomik düzeye, okul olanaklarına ve sınıf mevcudu gibi farklılık arzeden özelliklere göre karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Öğretmenler ve eğitim fakülte-lerinde halen öğrenim görmekte olan öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmaların yüzdesi ise %5.56'dır. İncelenen 36 tezdten ikisinin örneklem grubu diğerlerine göre farklılık göstermekte olup birinde öğrencilerle birlikte onların velileri de işe koşulmuş ve aile faktörünün öğrencinin başarısındaki etkisi incelenmiştir; diğerinde ise okul yöneticileri, öğretmen ve öğrencilere yönelik ilişkisel tarama modelinde bir çalışma yapılmıştır.

Veri Toplama Araçlarının Sınıflandırılması: İncelenen tezlerde kullanılan veri toplama araçları; bilimsel başarı testi, çeşitli alanlara yönelik ölçekler (dersle yönelik tutum ölçeği, özlük-kişilik nitelikleri ölçeği, motivasyon kavramlar ölçeği, iş tatmin ölçeği...), informal mülakat, yazılı doküman incelemesi, açık uçlu sorular, mantıksal düşünme yeteneği testi, yarı-yapılandırılmış görüşme (formu), yarı-yapılandırılmış grup görüşmesi, yapılandırılmış görüşme, izleme testleri, çeşitli anketler (kişisel bilgi formu, veli tanıma anketi)'den oluşmaktadır. Kullanılan veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenilirlikleri belirtilmiş olup uygun yöntemler kullanılarak değerlendirilmiştir.

Yayın Yapma Durumu: İncelenen tezlerin danışmanlarına ulaşılarak tezdten yayın yapıp yapılmadığı konusunda bilgi edinilmiştir. Buna göre 36 tezdten 11'inin bildiri veya makale şeklinde yayınlandığı tespit edilmiştir. Geriye kalan 25 tezdten herhangi bir yayın çıkarılmamıştır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Fen eğitimi alanında yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde; ülkemizde bu alanda yapılan tezlerin gelişmiş ülkelerdeki araştırmaları örnek aldığı görülmektedir. İncelenen tezlerde de durum aynıdır. Gelişmekte olan bir ülke olduğumuz için bu durum kaçınılmazdır. Ancak yurt dışında yapılan çalışmalardan esinlenerek geliştirilen problemler doğrultusunda yapılan tezlerin, ülkemizin eğitim-öğretim ortamına (çok sayıda sınıf mevcudu, mekan ve materyal eksikliği vb.) uyarlanarak ülkemiz şartlarına uygun hale getirilmesinin daha yararlı olacağı düşünülmektedir. Nitekim tezlerin bir kısmında sosyo-ekonomik farklılıkların gözetilmesi, tezde uygulanacak materyallerin hazır bulunmaması üzerine bizzat araştırmacılar tarafından üretilmesi sevindirici bir unsurdur. Bu bağlamda mevcut şartlara uyarlanan ve yine mevcut şartları iyileştirme yolunda yapılan tez çalışmalarının diğer gelişmekte olan ülkeler için de faydalı olacağı ve evrensel bilime daha fazla katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

İncelenen tezler araştırma modeli/yöntemi olarak ele alındığında genel olarak nicel çalışmaların ön planda olduğu görülmektedir. Verilerin istatistiksel olarak değerlendirilerek genellenirildiği nicel çalışmaların sonuçları, çok sayıda deneğe ulaşılması ve genellenebilir öneriler içermesi açısından önemlidir; ancak örnek olaylar teşkil edecek az sayıda denekle derinlemesine inceleme yapmaya olanak sağlayacak nitel çalışmaların da daha özel verilere ulaşmamızı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırma yöntemi olarak farklılık arz eden ve günümüzde gelişmiş ülkelerde son derece rağbet edilen nitel araştırma yöntemlerine de önem verilmesi gerekliliği ortadadır. Kaldı ki: incelenen nitel tez çalışmalarında yöntem bakımından eksikliklerin olduğu göze çarpmaktadır. Nitel araştırma yöntemleri iyi bilinmediğinden araştırmacının modelinde, bu araştırma yöntemine uygun olmayan bir desene sahip oldukları görülmektedir.

Tezlerin genelinde örneklem grubunu ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin oluşturduğu görülmekte öğretmenler üzerinde yapılan çalışmaların az sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Üniversitede eğitim görmekte olan öğretmen adaylarına yönelik tez çalışmalarının ise hemen hemen hiç yapılmadığı görülmektedir. Oysa öğretmen adayları üzerinde yapılacak çalışmaların gerek öğretmen eğitimindeki eksiklikleri ortaya koymak, gerekse gelecekteki öğretmen profilini görmek açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Okullardaki mevcut öğretmenler üzerinde yapılacak tez çalışmalarının da, çalışma sonrasında dönüt verilmesi, eksik ve yanlışlıkların giderilmesi yoluyla aynı zamanda birer hizmet-içi eğitim niteliği de taşıyacağı düşünülmektedir.

Tezlerin büyük bir çoğunluğunun yapıldıktan sonra rafla kaldırıldığı ve herhangi bir yolla yayınlanmayıp bireyle ri bilgilendirmeye açık bir hale getirilmediği görülmüştür.

Bakioğlu(2001)'nin yaptığı bir araştırma da bu sonucu destekler niteliktedir. Buna göre; tez yaptıran profesörlerin doktora tezlerinden sonra ortalama 0.3 kitap, 4.7 makale yazdıkları; doçentlerin ise ortalama 1.8 kitap, 10.5 makale, 2.4 bildiri; yardımcı doçentlerin ortalama 0.2 kitap, 3.9 makale, 0.2 bildiri, profesörlerin profesörlüğü aldıktan sonra ortalama 1 kitap, 6 makale, 2.6 bildiri yazdıkları belirlenmiştir. Tez danışmanlığı yardımcı doçentlikten sonra yapılmaya başlanmaktadır ve sayısal bazda yapılan çalışmaların sınırlı olduğu gözönüne alındığında tez danışmanlarının araştırma yapma konusunda deneyimlerinin az olduğu anlaşılmaktadır.

Bakioğlu ve Gürdal (2001) tarafından M.Ü. 'ne bağlı üç enstitüde görev yapan tez danışmanları ve öğrencilerine araştırmacıların geliştirdiği bir anket uygulanmış ve aritmetik ortalamalara göre kısaca şu özet bulgulara ulaşılmıştır: Tezlerin tamamına yakını yayınlanamamakta, tez öğrencisi üniversitelerin maddi kaynaklarını tezi için kullanamamakta, sadece bir araştırma yöntemi kullanılmakta, enstitüler yazılı açıklayıcı ve yardımcı bilgi vermemekte, bitirme tezi uzamakta, kütüphaneler yetersiz bulunmakta, danışmanlar yazılı geri bildirim vermemekte, bilimsel kurum ve kuruluşlara üye olunmamakta ve bunlara rağmen öğrenci çalışmasını özgün bulmaktadır.

140 öğretim elemanı üzerinde yapılan bir başka araştırmaya göre ise; öğretim elemanlarının %30'u araştırmalarını tatminkar bulmakta, %21'i çalışmalarını yayınlama fırsatı bulmaktadır. Araştırma yapma konusunda öğretim elemanlarının yalnız ve desteksiz kaldıkları anlaşılmaktadır. Kendileri araştırmalarını kısır bir ortamda gerçekleştiren ve düşük sayıda araştırma yapan bir grubun tez öğrencilerine verdikleri yönün niteliği düşündürücü olarak değerlendirilebilir (Bakioğlu, Hacıfazlıoğlu, 2001).

ÖNERİLER

1. Enstitüler alanlarına göre birleşip bir tez formatı kabul edip yazılı hale getirerek tez aşamasına gelen öğrenciye vermek suretiyle, tezlerdeki format kargaşasının önüne geçilmelidir.
2. Kabul edilen ve rehber niteliğinde yol gösteren bir kılavuz (daha detaylı ve sık sorulan sorulara cevap verecek tarzda) kıdemli öğretim üyelerinin bir komite çalışmasıyla ortaya çıkarılmalı, bu enstitülerin web sayfalarında internet ortamında tüm tez öğrencileri ve enstitüde öğrenci olmayı tasarlayanların dikkatine sunulmalıdır.
3. Bir tezin genel akışı içinde "giriş, literatür bilgileri, araştırmacının yöntemi, araştırmacının bulguları, sonuç ve tartışma, öneriler" kısımlarının birbirini takip etmesi uygundur. Tezin giriş kısmında her bölüm kendine özgü referanslarıyla verilmelidir. Problem durumu belirtilmeli, problem cümlesi net bir şekilde ortaya konul-

malıdır. Amaç, alt problemler ve/veya hipotezler açık olarak yazılmalıdır. Araştırmanın evreni, örnekleme, sınırlılıkları belirtilmelidir. II. bölümde araştırma ile ilgili literatür taranmalı, kaynaklar doğru olarak gösterilmelidir. Bir kaynaktan diğerine geçiş öğrencilerin kendi cümleleriyle bağlanmalıdır. III. bölümde araştırmanın yöntemi yazılmalı, veri toplama araçları, araçların geçerlilik ve güvenilirliği verilmelidir. IV. bölümde araştırmanın bulguları tablo veya grafik şeklinde hazırlanmalı ve bunlar açık bir şekilde yorumlanmalıdır. Bu bulguların başka araştırmaların bulgularıyla paralellik gösterip göstermediği belirtilmelidir. Sonuçlar maddeleştirilip başta verilen hipotezlerle karşılaştırılmalıdır. Araştırmanın sonuçlarına göre bu konuda çalışacaklara öneriler getirilmelidir. Tezde öğrencinin kendi yaptığı kısım, derleme kısımları ağırlık olarak birbirine yakın olmalıdır.

4. Doktora tezlerinde tez izleme komitesi, felsefe ve uygulama olarak öğüt veren, yöntem tartışan, tezin kalitesinin yukarı çekilmesine gayret eden bir statüye getirilmelidir. Çoğu danışmanların "Benim yaptığım teze

kim karışabilir, ben bilmiyorum muym?" tarzında yaptıkları savunmaların önüne geçilmelidir. Düşünce zenginliği teze daha fazla orijinallik katabilir.

5. Yapılan tez çalışmalarında öğrenme ve kavram geliştirme konularında sadece uygun metod ve tekniklerin kullanımının etkisinin incelendiği görülmüştür. Oysa öğretmen inanışlarının da öğrencinin öğrenmesinde çok etkili olduğu bilinen bir gerçektir. Bu gerçek göz ardı edilmemeli, yeni tez çalışmalarında değerlendirilmelidir.
6. Araştırma yöntemleri sadece lisansüstü eğitim seviyesinde göz önüne alınmaktan çıkmalı, eğitim sisteminin her aşamasına sokulmalıdır. Eğer bireyler ilköğretimden başlayarak araştırmaya ve bu araştırmalarını ortaya koymaya yöneltilirlerse, lisansüstü eğitim seviyesine gelmiş bireylerin daha kaliteli çalışmalar yapacağı düşünülmektedir. Böylece lisansüstü eğitimin bir aşaması olarak görülen tez hazırlama süreci gerçek anlamda bir problemin tespiti ve çözümü yoluna gidilecek ciddi bir araştırma süreci haline gelecektir.

KAYNAKLAR

Bakioğlu, A., Gürdal, A. (2001) **Lisansüstü Tezlerde Danışman ve Öğrencilerin Rol Algıları: Yönetim İçin Göstergeler**, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 21:9.18.

Bakioğlu, A., Hacifazlıoğlu, Ö (2001) **Influence of Policy on Academics' Career Development, International Study Association on Teachers and Teaching 10**. Bienal Konferansına sunulan bildiri, 21-25 Eylül 2001 Faro, Portekiz.

Bakioğlu, A. (2001) **Promotion Policies at Universities: Uncertainty Versus Quality, Evidence Based Education UK** Konferansına sunulan bildiri, 4-7 Temmuz 2001, University of Durham, İngiltere.

Karasar, N., (1999) **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara.

<http://wildliye.wisc.edu/grad/guide>

<http://www.fis.ncsu.edu>

<http://www.uwo.ca/grad/thes/chap2.html>